

LES REVOLUCIONS I LA MONUMENTALITZACIÓ DE L'ARQUITECTURA ANTIGA A LA BARCELONA DEL SEGLE XIX

Eduard Riu-Barrera

Arqueòleg i historiador

D'ençà la darrerïa del segle XV i com a tantes altres ciutats receptores de l'influx humanista, a Barcelona va forjar-se progressivament una nòmina d'antiguitats repetidament remarcades per l'erudició pròpia i els visitants forasters, feta sobretot de monuments romans i algunes altres fàbriques sovint mal enteses cronoculturalment. La resta d'arquitectures antigues que de la ciutat eren assenyalades ho foren pels seus valors cívics o religiosos, però no pas com a testimoniatge històric o per interès artístic. Durant tres segles llargs les antiguitats monumentals no superaren l'estadi de curiositat erudita, sense arribar a produir un interès públic ni, menys, actuacions de preservació. De fet, el context cultural barceloní no fou gens atent cap a les obres antigues, ni romanes ni d'altres èpoques, com ho palesa també la falta de col·leccionisme artístic fins el XIX.

Les revolucions esdevingudes des de l'inici del vuitcents capgiraren del tot l'estat de coses. La Crema de convents de 1835 i les reformes urbanístiques coetànies començaren a erosionar profundament les velles arquitectures urbanes. Potser les conseqüències d'aquest procés no haurien estat majors si no haguessin anat parelles d'una general de transformació política i cultural, que va erigir l'arquitectura medieval en referent històric i model d'educació artística. En l'inici s'ha de comptar l'influx de la cultura postrevolucionària francesa a través del programa desenvolupat per l'ocupació napoleònica, que va portar tant a l'abolició de les cases religioses com a la salvaguarda del seus fons bibliogràfics i del mobiliari tingut per artístic. Val a dir que, executat des de posicions encara alienes al romanticisme, el projecte no va abastar les obres ni els edificis medievals, però va prefigurar les accions de salvaguarda de vint anys després, amb la formació d'un primer museu públic.

Els trasbalsos que seguiren a l'ocupació napoleònica, la penetració del pensament romàntic i liberal, feren que, després de la Crema de convents de 1835, aquelles mateixes cases religioses que les turbes acabaven d'assaltar en tant que bastions de l'absolutisme, es convertissin per a certs sectors intel·lectuals en monuments significats; esdevingudes baluernes obsoletes enmig de l'emergència d'una nova societat, pogueren ser desmantellades i aprofitades per a nous usos cívics o enderrocades per a generar nous espais urbans. No obstant, la reconeixença cultural que acabaven d'assolir les va fer descriure literàriament i gràfica, així com fragmentàriament conservades en peces singulars, però mai encara en la seva monumentalitat arquitectònica. D'aquesta manera i per iniciativa de l'Acadèmia de Bones Lletres, es va formar un nou museu públic, ara amb una col·lecció majoritària de peces artístiques medievals, especialment gòtiques. A partir d'aquesta traumàtica situació es valoraren i estudiaren les arquitectures medievals, amb les quals es va constituir un nou repertori monumental fet d'obres cívics i religioses, que d'ençà la seva definició cap a mitjan segle XIX ha tingut una llarga durada. Les convulsions polítiques i la inhibició governamental feren que la reconeixença cultural no es trasmudés en

monumentalització urbana, ni amb actuacions restauradores ni tan sols amb mesures conservacionistes fins a la fi del segle o a l'entrada del Noucents.